

author emphasizes that teaching process of educational and rehabilitation institution has to be aimed at the development of social and domestic competence and communicative skills.

Keywords: educational system, correction process, family, parents of children with disabilities.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2017 р.

Статтю прийнято до друку 16.11.2017 р.

Рецензент: д.п.н., доц. Нечипоренко В.В.

УДК [372: 364. 042.1] (338)

Сайко Х.Я.

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ АУТИЗМОМ

Стаття присвячена вирішенню питань готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми із аутизмом. Готовність корекційного педагога до професійної діяльності виявляється насамперед у його здатності до організації, виконання і регулювання педагогічної діяльності. Компонентами готовності до педагогічної діяльності є професійна самосвідомість, ставлення до діяльності, мотиви, знання про предмет та способи діяльності, навички і вміння практичного втілення цих способів, а також професійно значущі якості особистості.

Проведене дослідження смислотиттєвих орієнтації та самоствавлення серед студентів. У більшості майбутніх корекційних педагогів переважає високий рівень відкритості, самовпевненості, самокерівництва, відображеного самоствавлення, самоцінності, самоприйняття, наявності мети, процесуальності, результативності, локусу контролю та керованості життям. Професійна готовність корекційного педагога є синтезом властивостей і якостей його особистості, що дає можливість у межах здійснення своєї професійної діяльності.

Ключові слова: аутичні діти, корекційні педагоги, корекційна робота, відкритість, самовпевненість, самокерівництво, самоствавлення, самоцінність, самоприйняття, наявність мети, процесуальність, результативність.

Професія корекційного педагога на сучасному етапі становлення та розвитку отримує широке коло розповсюдження та підтримується запитом суспільства. Теоретико-методологічний аналіз психолого-педагогічної літератури та досліджень дав змогу стверджувати, що готовність корекційних педагогів до ефективної професійної діяльності забезпечується не повною мірою.

У вітчизняній і зарубіжній педагогіці накопичений великий досвід у дослідженні проблем формування професійної готовності педагога. Велика кількість наукових праць присвячених аналізу професійної освіти, зокрема, проблемі розвитку особистості педагога (С. Сластьонін), готовності педагога до корекційно-педагогічної діяльності (І. Бех, В. Бондар, Г. Бондаренко, Т. Ілляшенко, О.Хохліна та ін.), формування професійно-педагогічних здібностей (М. Дьяченко, А. Маркова).

Метою статті є висвітлити готовність майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми із аутизмом.

Готовність – інтегральне утворення особистості, що полягає у вибірковій спрямованості на певну діяльність, виникає на основі позитивного ставлення і скеровується відповідними потребами і мотивами. Про сформовану готовність можна говорити лише за умови розвиненості у суб'єкта емоційного ставлення, вміння адаптувати свою поведінку відповідно до ситуації, вміння будувати процес спілкування, сформованості мовлення, уявлення, спостережливості, комунікативних умінь і широкого набору професійно значущих властивостей: емоційної стабільності, самоконтролю [4, с. 135].

Готовність визначається як цілісна інтегрована якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та вольову вибіркову прогноуючу мобілізаційність у момент включення в діяльність певної спрямованості. Готовність виникає внаслідок досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у неї, об'єктивації її предмета і способів взаємодії з ним. Емоційні, вольові та інтелектуальні характеристики поведінки особистості є конкретним вираженням готовності на рівні явища.

Психологічна готовність – це комплекс знань, умінь та навичок, мотивів, особистісних якостей, що забезпечують ефективність виконання процесу діяльності. Вона включає в себе, з одного боку, професійні знання, уміння і навички, з іншого – риси особистості: переконання, педагогічні здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увага, педагогічна спрямованість думки, працездатність, емоцій-

ність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій. Ядро готовності становлять психічні процеси і властивості. Вона є фундаментом якостей і особливості. Якість і психологічні властивості особистості, психічні особливості і моральні якості, що є основою установки педагога на усвідомлення професійної позиції, оптимальних способів діяльності, співвіднесення своїх здібностей з можливостями – характеристики психологічної готовності [3, с. 38]. Суттю психологічної готовності є моральні якості та психологічні можливості. Зміст психологічної готовності складають інтегральні характеристики особистості, що включають в себе інтелектуальні, емоційні і вольові властивості, професійно-моральні переконання, потреби, звички, знання, вміння і навички, педагогічні здібності. Особистісна готовність розглядається як наявність мотивів діяльності, пізнавальне ставлення до зовнішнього світу, сформованість комунікативних засобів та навичок, бажання спілкуватися, достатній рівень емоційного і вольового розвитку психіки.

Готовність корекційного педагога до професійної діяльності виявляється насамперед у його здатності до організації, виконання і регулювання педагогічної діяльності. Крім того, готовність до діяльності зумовлюється багатьма факторами, найважливішим з яких є наявність особистісних властивостей, покликання, що є сукупністю знань та вмінь, емоцій і волі, схильностей та інтересів, які безпосередньо включені в навчально-педагогічний процес, і виражаються через вплив на особистість учня з метою формування характерологічних властивостей та важливих вмінь і навичок.

Структуру психологічної готовності до професійної діяльності, за М. Л. Дяченко, Л. О. Кандибовичем, складають такі компоненти:

- позитивне ставлення до того чи іншого виду діяльності, професії;
- професійні риси характеру, адекватні до вимог діяльності;
- необхідні знання, вміння, навички;
- стійкі професійно важливі особливості сприймання, уваги, мислення, емоційних та вольових процесів;
- наявність під час діяльності сприятливих для її виконання психічних станів зацікавленості, зосередженості, доброго психічного самопочуття [2, с. 88].

Досліджуючи готовність до педагогічної діяльності, В.О. Сластьонін визначав цей феномен як стійку характеристику особистості та її властивість. Готовність виступає сукупністю таких якостей особистості: здатності до ідентифікації себе з іншими; перцептивних здібностей; багатства внутрішньої енергії людини, волі, ініціативності, винахідливості. Психологічний стан, який відображає динамізм особистості. До складу готовності також входять емоційна стійкість, що забезпечує витримку; професійно-педагогічне мислення, що дозволяє бачити причинно-наслідкові зв'язки педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність, передбачати результати роботи [4, с. 95].

Компонентами готовності до педагогічної діяльності є професійна самосвідомість, ставлення до діяльності, мотиви, знання про предмет та способи діяльності, навички і вміння практичного втілення цих способів, а також професійно значущі якості особистості.

Вищою формою розвитку професійної спрямованості, на думку, К. К. Платонова є покликання, яке окрім стійких мотивів діяльності включає в себе також особливості інших підструктур особистості – знання та вміння із підструктури досвіду, емоції і волю із підструктури психічних процесів, а також схильності і інтереси, закріплені в характері [6, с. 143]. Готовність корекційного педагога до виховання дітей з аутизмом обумовлена покликанням.

Враховуючи особливості динаміки професійної самосвідомості протягом професійного навчання, І.А. Донченко умовно визначила три етапи розвитку професійної самосвідомості: мотиваційно-когнітивний; операційний та особистісно-рефлексійний.

Перший етап – мотиваційно-когнітивний – спрямований на забезпечення принципу мотивації фахової підготовки, який передбачає цілеспрямоване формування у майбутніх фахівців не лише мотивації професійної діяльності, але й мотивації професійного саморозвитку, мотивації становлення та розвитку професійної самосвідомості. Це взаємопов'язано з усвідомленням студентами сутності професійної самосвідомості, усіх її складових, тобто формування відповідних знань про професійну самосвідомість, як інтегративну властивість суб'єкта професійної діяльності, структуру професійної самосвідомості, зміст та особливості професійної рефлексії.

Другий етап – операційний – спрямований на розвиток професійних вмінь, що забезпечують функціонування професійної самосвідомості фахівця. На цьому етапі формуються вміння аналізувати

власну професійну Я-концепцію, вміння здійснювати професійну самоорганізацію, володіння техніками самопізнання, саморозвитку, самовираження у професійному середовищі.

Третій етап – особистісно-рефлексивний – забезпечує формування професійної Я-концепції фахівця як суб'єкта професійної діяльності, професійної рефлексивності майбутнього фахівця, що полягає у вмінні здійснювати самоаналіз професійної діяльності фахівця [1, с. 86]. Важливу роль для формування професійної самосвідомості у майбутніх фахівців відіграють сенситивні періоди, першим з яких є час навчання у вищому навчальному закладі. У цей час майбутні корекційні педагоги здобувають знання та вміння, що необхідні у професійній діяльності.

З метою виявлення наявних тих чи інших компонентів структури психолого-педагогічної готовності корекційних педагогів до роботи з дітьми із аутизмом науковцями було вивчено думку майбутніх корекційних педагогів (всього опитаних 80 студентів). Вони повинні були зазначити ті професійні та особистісні якості, які є необхідними та до певної міри достатніми для успішного втілення навчання дітей з аутизмом. Результати засвідчують, що опитувані в переважній більшості зазначають те, що стосується поглиблення або набуття знань з методики роботи з дітьми із аутизмом (32,4%); знання особливостей їх розвитку (22%) та поруч з тим зазначаються і особистісні характеристики: терпіння, витримка (31,4%), вміння знайти індивідуальний підхід до дитини (22,8%). Гнучкість у виборі таких методів та форм роботи, які найбільше відповідають конкретній дитині; вміння співпрацювати з іншими фахівцями та використання їх порад – (17,4%); доброта, вміння зрозуміти дитину – (14,3%); сила волі, професійність, чуйність, вміння знаходити вихід зі складних ситуацій – (8,6%); досвід роботи, вміння спілкуватися з дітьми та батьками – (5,7%); делікатність, щирість, міцне здоров'я – (2,9%); оптимізм, врівноваженість, професійна компетентність та володіння інноваційними технологіями – (1,5%). Отже, результати засвідчили, що мотиваційна готовність майбутніх корекційних педагогів та рефлексія власного досвіду буде сприяти підвищенню їх компетентності. Це свідчить про необхідність спеціальної підготовки майбутніх корекційних педагогів з метою формування в них високого рівня професійної готовності. Аналіз літературних джерел і власні наукові дослідження дали можливість визначити такі компоненти професійно-особистісної підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи з аутичними дітьми:

1. особистісний – рефлексивна установка, мотиваційна спрямованість свідомості, волі і відчуттів педагога на інклюзивну освіту дітей;
2. мотиваційний – сукупність стійких мотивів до роботи в умовах інклюзивної освіти, спрямованість на визнання кожної дитини суб'єктом навчально-вихованої діяльності;
3. креативний – творча активність і особистісні якості колекційного педагога, які дозволяють створювати нові матеріальні і духовні цінності, а також розвивати творчий потенціал дітей з аутизмом, враховуючи їхні можливості;
4. діяльнісний – система професійно-педагогічних знань про проблему [4, с. 156].

Основними умовами становлення професійно-особистісної підготовки корекційного педагога до роботи з дітьми із аутизмом є: рефлексія педагога та внутрішня мотивація до професійної діяльності; орієнтація на особистісну індивідуальність кожного учня, забезпечення диференційного та індивідуального підходу; інформаційне забезпечення підготовки корекційного педагога у вузі, застосування комунікаційних технологій, інтернет-ресурсів, включення студентів в науково-дослідну роботу через залучення до проектної діяльності; використання проблемних, інтерактивних, дискусійних, інноваційних методів.

Важливим аспектом у процесі підготовки педагогів до роботи з дітьми із аутизмом є формування у них професійно-ціннісних орієнтацій, професійно-особистісних якостей, умінь та компетенцій. Професійно-ціннісні орієнтації педагога, який працює з дітьми із аутизмом – це спрямованість на розвиток особистості в цілому, а не тільки на отримання освітнього результату; усвідомлення своєї відповідальності за дітей. До професійно-особистісних якостей корекційного педагога належить: емпатія, толерантність, високий рівень самоконтролю. Професійно-особистісними умінями педагога є: креативність, творчий підхід до вирішення проблем; уміння дотримуватися конфіденційності службової інформації та особистісних таємниць вихованця.

Види професійної діяльності і професійні компетенції: дидактична (здатність враховувати в навчально-виховному процесі психологічні, вікові, індивідуальні особливості вихованців); виховна (готовність використовувати адекватні віковим, компенсаторним і психологічним можливостям способи, прийоми виховання); комунікативна (запобігання і вирішення конфліктних ситуацій, що виникають між вихо-

ванцями, встановлення позитивного контакту з батьками); методична (готовність до планування, реалізації і діагностики навчального процесу і фахового коректування результатів навчання) [5, с. 348]. Щоб навчання відбувалося успішно, корекційний педагог повинен оволодіти спеціальними знаннями і навичками: ознайомитися з анамнезом, мати уявлення про основні види порушень психофізичного розвитку дитини; вивчати стан уваги, стомлюваності, темп роботи кожної дитини; навчатися спостерігати за дітьми та оцінювати їх розвиток під час занять; навчитися адаптувати навчальні плани, методики, наочний матеріал та середовище до спеціальних потреб дітей; формувати у дітей досвід адаптації до середовища.

Отримані знання і вміння надають можливість майбутнім корекційним педагогам забезпечувати моніторинг психофізичного і соціального розвитку дітей із аутизмом, враховувати особливості кожної дитини при складанні індивідуальної програми навчання і виховання з метою корекції процесів розвитку і соціалізації, ефективно організовувати взаємодію з сім'ями, які виховують дітей з аутизмом.

Таким чином, одним із пріоритетних завдань сучасної вищої педагогічної освіти є формування особистості корекційного педагога, спроможного системно і систематично здійснювати корекцію навчання й виховання дітей з аутизмом. Ефективне навчання дітей з аутизмом можливе лише за умови спеціальної підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів. Метою такої підготовки є оволодіння корекційними педагогами основними методиками, засобами та прийомами навчання, які використовуються в освітньому середовищі.

У психологічному дослідженні брали участь 80 студентів третього курсу спеціальності – корекційна педагогіка. Були використані тест-опитувальник самоствавлення (В.В. Столін, С.Р. Пантелієв), тест смисложиттєві орієнтації О.М. Лентьєва. Згідно із результатами тесту-опитувальника самоствавлення В.В. Століна, С.Р. Пантелієва встановлено, що у 44,3% студентів переважає високий рівень відкритості, у 36,5% середній, а в 19,2% низький. Більшість майбутніх корекційних педагогів прагнуть до комунікативних стосунків з іншими. Виявлено, що у 41,3% студентів переважає високий рівень самовпевненості, у 32,4% середній, а в 26,3% низький. Це свідчить про те, що у більшості студентів переважає високий рівень самовпевненості. У 44,2% студентів переважає високий рівень самокерівництва, у 34,1% середній, а в 21,7% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що студенти послідовні у досягненні своїх цілей. Також у 40,1% студентів переважає високий рівень відображеного самоствавлення, у 34,5% середній, а в 25,4% низький. Більшість студентів вважають, що вони у інших людей викликають симпатію, повагу, схвалення та розуміння. У 42,4% студентів переважає високий рівень самоцінності, у 30,3% середній, а в 27,3% низький. Більшість студентів корекційних педагогів відображають зацікавленість у власному «Я», любов до себе, відчуття цінності власної особистості та одночасно передбачувану цінність свого «Я» для інших. Також у 39,8% студентів переважає високий рівень самоприйняття, у 35,3% середній, а в 24,9% низький рівень прояву цієї ознаки. Більшість студентів схвалюють свої плани та бажання емоційно, безумовно приймають себе такими, якими вони є. У 34,2% студентів переважає високий рівень самоприв'язаності, у 47,3% середній, а в 18,5% низький. Більшість студентів прагнуть щось у собі змінити у відповідності із ідеальними уявленнями про себе. Виявлено, що у 30,2% студентів переважає високий рівень конфліктності, у 31,4% середній, а в 38,4% низький рівень прояву цієї ознаки. У більшості студентів переважає низький рівень конфліктності, що свідчить про підвищену рефлексію, глибоке проникнення у себе, усвідомлення своїх труднощів, адекватний образ «Я». У 32,3% студентів переважає високий рівень самозвинувачення, у 33,1% середній, а в 34,6% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про прийняття себе особистістю. Див. Рис. 2.

Згідно із результатами тесту смисложиттєві орієнтації О.М. Лентьєва. встановлено, що у 44,3% студентів переважає високий рівень наявності мети, 35,2% середній, а в 20,5% низький. Це свідчить про те, що більшість майбутніх корекційних педагогів мають визначені цілі у житті. Також у 42,1% студентів переважає високий рівень процесуальності, у 33,6% середній, а в 25,2% низький. Корекційні педагоги спрямовані на емоційно насичений процес діяльності. У 44,2% студентів переважає високий рівень результативності, у 31,4% середній, а в 24,4% низький. Більшість майбутніх корекційних педагогів спрямовані на результат діяльності. У 46,1% студентів переважає високий рівень локусу контролю, у 33,4% середній, а в 20,5% низький. Корекційні педагоги прагнуть самостійно вирішувати події свого життя. Також у 45,6% переважає високий рівень керованості життям, у 34,1% середній, а в 20,3% низький. Майбутні корекційні педагоги прагнуть контролювати події свого життя. Див. Рис. 2.

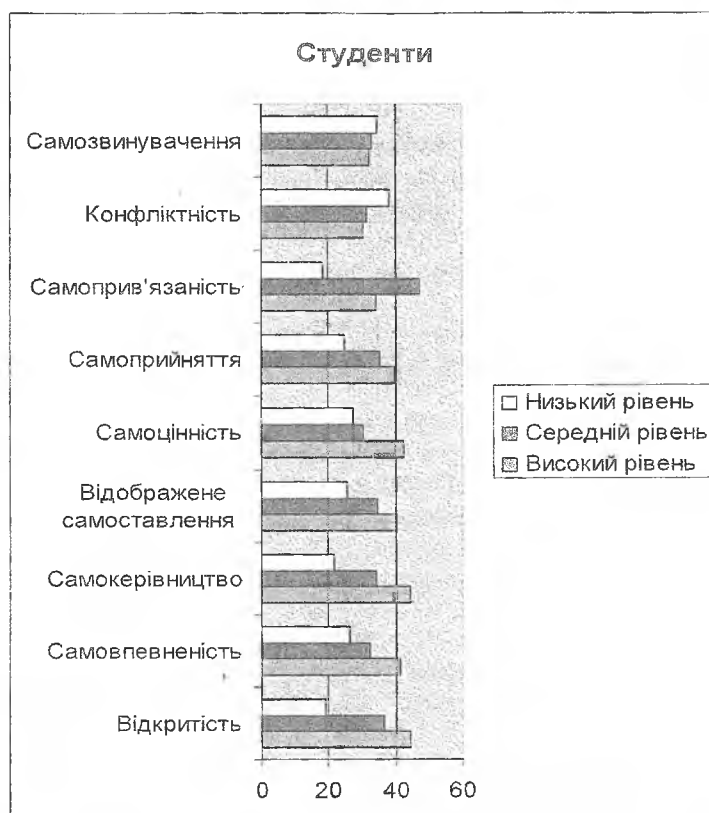

Рис. 1. Результати тесту-опитувальника самоствавлення В.В. Століна, С.Р. Пантелієва

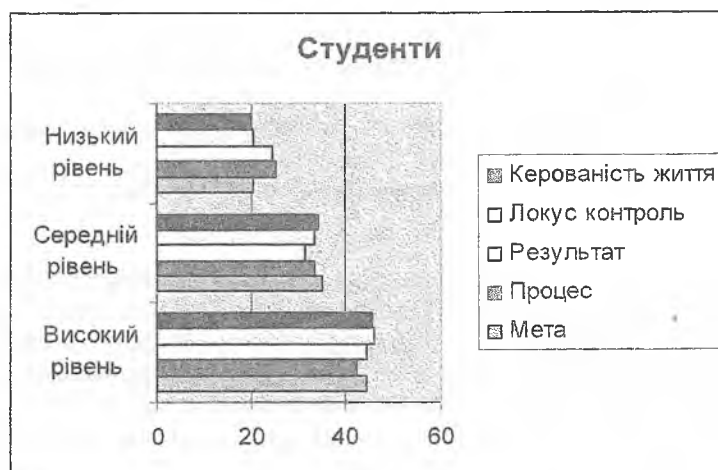

Рис. 2. Результати за тестом смисложиттєвих орієнтацій О.М. Лєнтьєва

Можна зробити висновок про те, що у більшості майбутніх корекційних педагогів переважає високий рівень відкритості, самовпевненості, самокерівництва, відображеного самоствавлення, самоцінності, самоприйняття, наявності мети, процесуальності, результативності, локусу контролю та керованості життям.

Готовність корекційного педагога до професійної діяльності виявляється насамперед у його здатності до організації, виконання і регулювання педагогічної діяльності. Крім того, готовність до діяльності зумовлюється багатьма факторами, найважливішим з яких є наявність особистісних властивостей, покликання, що є сукупністю знань та вмінь, емоцій і волі, схильностей та інтересів, які безпосередньо включені в навчально-педагогічний процес, і виражаються через вплив на особистість учня з метою формування характерологічних властивостей та важливих вмінь і навичок. Професійна готовність корек-

ційного педагога є синтезом властивостей і якостей його особистості, що дає можливість у межах здійснення своєї професійної діяльності протягом тривалого часу виконувати її впевнено, самостійно, без емоційного напруження в різних, часто в непередбачуваних умовах, з мінімальними помилками.

Використана література

1. Донченко І.А. Етапи розвитку професійної самосвідомості фахівця / І.А. Донченко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Психологічні науки. – 2012. – Т.2, Вип. 9. – С. 85-89
2. Дьяченко М. Л. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
3. Карамушка Л.М., Толков О.С. Формування психологічної готовності персоналу вищої школи до діяльності в умовах соціально-економічних змін: монографія / Л.М. Карамушка, О.С. Толков. – К. – Кам'янець-Подільський: Медобори – 2006, 2013. – 254 с.
4. Кроки до компетентності та інтеграції у суспільство: науково-методичний збірник. – К.: Контекст, 2000. – 265 с.
5. Михальська С. А. Особливості становлення професійної самосвідомості в юнацькому віці / С. А. Михальська, Н.С. Славина // Проблеми сучасної психології. – 2013. – Вип. 22. – С. 347-356
6. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов.; отв. ред. А. Д. Глоточкин. – М.: Наука, 1986. – 255 с.
7. Слостенин В. А. Педагогика – инновационная деятельность / В. А. Слостенин. – М. : ИЧП Изд-во "Магистр", 1997. – 224 с.

References

1. Donchenko I.A. Etapy` rozvy`tku profesijnoyi samosvidomosti faxivcy`a / I.A. Donchenko // Naukovy`j visny`k My`kolajivs`kogo derzhavnogo universy`tetu imeni V.O. Suxomy`ns`kogo. Ser.: Psy`xologichni nauky`. – 2012. – Т.2, Vy`p. 9. – S. 85-89
2. D'yachenko M. L. Psy`xology`chesky`e problemy` gotovnosti` k deyatel`nosti` / M. Y`. D'yachenko, L.A.Kandybovy`ch. – My`nsk : Y`zd-vo BGU, 1976. – 176 s.
3. Karamushka L.M., Tolkov O.S. Formuvannya psy`xologichnoyi gotovnosti personalu vy`shhoyi shkoly` do diyal`nosti v umovax social`no-ekonomichny`x zmin: monografiya / L.M. Karamushka, O.S. Tolkov. – K. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: Medobory` – 2006, 2013. – 254 s.
4. Kroky` do kompetentnosti ta integraciyi u suspil`stvo: nauково-metody`chny`j zbirny`k. – K.: Kontekst, 2000. – 265 s.
5. My`xal`s`ka S. A. Osobly`vosti stanovlennya profesijnoyi samosvidomosti v yunacz`komu vici / S. A. My`xal`s`ka, N.S.Slavina // Problemy` suchasnoyi psy`xologiyi. – 2013. – Vy`p. 22. – S. 347-356
6. Platonov K. K. Struktura y` razvy`ty'e ly`chnosti` / K. K. Platonov.; отв. red. A. D. Glotochky`n. – M.: Nauka, 1986. – 255 s.
7. Slastenyn`n V. A. Pedagogy`ka – y`nnovacy`onnaya deyatel`nost` / V. A. Slastenyn`n. – M. : Y`ChP Y`zd-vo "Magy`str", 1997. – 224 s.

Сайко Х.Я. Готовность будущих коррекционных педагогов к работе с детьми с аутизмом

Статья посвящена решению вопросов готовности будущих коррекционных педагогов к работе с детьми с аутизмом. Готовность коррекционного педагога к профессиональной деятельности проявляется прежде всего в его способности к организации, выполнения и регулирования педагогической деятельности. Компонентами готовности к педагогической деятельности является профессиональное самосознание, отношение к деятельности, мотивы, знания о предмете и способы деятельности, навыки и умения практического воплощения этих способов, а также профессионально значимые качества личности.

Проведенное исследование смысложизненных ориентации и самоотношения среди студентов. В большинстве будущих коррекционных педагогов преобладает высокий уровень открытости, уверенности в себе, самокеровництва, отраженного самоотношения, самооценности, самопринятия, наличия цели, процессуальности, результативности, локуса контроля и управляемости жизнью. Профессиональная готовность коррекционного педагога является синтезом свойств и качеств его личности, дает возможность в рамках осуществления своей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: аутичные дети, коррекционные педагоги, коррекционная работа, открытость, самоуверенность, самокеровництво, самоотношение, самооценность, самопринятие, наличие цели, процессуальность, результативность.

Saiko Kh. Readiness of future correctional teachers to work with children with autism

The article is devoted to solving the issues of the readiness of future correctional teachers to work with children with autism. The readiness of the correctional teacher to professional activity is manifested primarily in his ability to organize, execute and regulate pedagogical activity. The components of readiness for pedagogical activity are

professional self-consciousness, attitude to activity, motives, knowledge about the subject and methods of activity, skills and abilities of practical implementation of these methods, as well as professionally significant personal qualities.

A study was conducted on the orientation and self-assessment of students among students. In the majority of future correctional teachers, a high level of openness, self-control, self-leadership, self-image, self-acceptance, objective, procedural, performance, locus of control, and controllability of life prevails. The professional readiness of the correctional teacher is a synthesis of the properties and qualities of his personality, which makes it possible, within the framework of his professional activities.

Key words: autistic children, correctional teachers, correctional work, openness, self-confidence, self-direction, self-acceptance, self-value, self-acceptance, purpose, procedural, effectiveness.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2017 р.

Статтю прийнято до друку 15.11.2017 р.

Рецензент : д.психол.н., проф.Шульженко Д.І.

УДК 376-056.263:159.98:616.28

Сербін О.М.

ДО ПИТАННЯ КОМПЛЕКСНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ В ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ

У статті розглядається проблема комплексного супроводу дітей з порушеннями слуху в процесі реабілітації. Проаналізовано необхідність комплексного супроводу дітей з порушеннями слуху, оскільки такі порушення є комбінованими і часто поєднуються з затримкою психічного розвитку. Висвітлено необхідність командної роботи для успішної реабілітації цієї категорії дітей. Визначені основні поняття та складові комплексного супроводу дітей з порушенням слуху. Зокрема розкрито поняття що таке супровід, метод супроводу та служба супроводу. Описані складові комплексного супроводу, зокрема психологічний, педагогічний, сурдопедагогічний та медичний супровід. Наголошено на необхідності раннього початку надання допомоги дітям з порушенням слуху в процесі реабілітації.

Ключові слова: комплексний супровід дітей, порушення слуху, реабілітація дітей з порушенням слуху.

Слух відіграє важливу роль у розвитку дитини. Слухом називається здатність організму сприймати й диференціювати звукові коливання за допомогою слухового аналізатора. Порушення слуху – одна з найбільш частих вроджених патологій. Так сенсоневральна приглухуватість спостерігається у 3-4 дітей на 1000 новонароджених [6]. Золотим стандартом реабілітації дітей з порушенням слуху для запобігання затримки розвитку вважається правило 1-3-6, а саме проведення слухового скринінгу до віку 1-го місяця, діагностика стану слуху до 3-х місячного віку та початок реабілітації до 6-ти місячного терміну (Протоколи надання медичної допомоги дітям за спеціальністю «Дитяча отоларингологія». Наказ МОЗ №181 від 21.04.2005). Але на жаль в Україні поки що не запроваджена державна програма обов'язкового слухового скринінгу. Більш пізній початок реабілітації при порушенні слуху, навіть частковому, приводить до створення бар'єру між дитиною і суспільством, утруднює оволодіння знаннями, обмежує здатність до навчання, трудову і суспільну діяльність, стримує розвиток особистості. У таких дітей можливі порушення основних функцій організму: порушення психічних функцій (сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, мови, емоцій, волі); порушення статодинамічних функцій; порушення сенсорних функцій. Ці порушення залежать від ступеня порушення слуху, якості та часу початку надання допомоги, оточення в якому знаходиться дитина тощо. Для того, щоб професійно підійти до роботи з дітьми з порушенням слуху та отримати позитивні результати, необхідно вчасно залучити багатьох спеціалістів для обстеження, лікування, реабілітації та навчання таких дітей. Сумісну роботу спеціалістів, спрямовану на подолання тієї чи іншої проблеми, називають комплексним супроводом. Як і більшість науковців, які займалися проблемою комплексного супроводу (В. Кисличенко, С. Конопляста, І. Кузнецова) ми розмежували поняття «допомога» та «супровід». Під «допомогою» ми розуміємо одномоментний вплив фахівців, і вважаємо, що вона є складовою супроводу. Супровід – це мультидисциплінарний метод, забезпечуваний єдністю зусиль педагогів, психологів, соціальних та медичних працівників, який розмежовується відповідно на психологічний, логопедичний, педагогічний та медичний